

Nr 9

Utlåtande i anledning av motioner angående näringspolitiken.

I de likalydande motionerna I: 738 av herrar *Sundin* och *Johan Olsson* samt II: 825 av herr *Antonsson m. fl.* hemställes, att riksdagen skall

1. i princip godkänna de grunder som i motionerna angivits för en aktiv näringspolitik; samt

2. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt tillsättande av en parlamentarisk arbetsgrupp för utarbetande av ett preciserat handlingsprogram för en aktiv näringspolitik i enlighet med vad som anförts i motionerna.

Motionerna

En aktivare näringspolitik anges av motionärerna som ett villkor för ett effektivt näringsliv som kan ge medborgarna och samhället ökade resurser. Samhället bör, anser de, användas för en förutsättningsskapande och ramplanerande politik, vilket innebär att marknadshushållningen korrigeras eller styrs genom åtgärder på olika samhällsområden. Den av regeringen förda näringspolitiken karakteriseras som passiv och säges ha föranlett att produktionsökningen blivit sämre i Sverige än i OECD-länderna genomsnittligt. Motionärerna erkänner önskvärdheten av en strukturrationalisering men anser att den förda näringspolitiken har lett till att i åtskilliga fall även väl utvecklingsbara företag fått läggas ned.

Även regeringen talar numera, framhåller motionärerna, om angelägenheten av en aktiv näringspolitik, men ett handlingsprogram för en sådan saknas. Vissa grunder för en dylik politik anges av motionärerna i form av korta punkter som i tur och ordning behandlar kreditförsörjningen, skattesystemet, räntepolitiken, konkurrenspolitiken, konsumentpolitiken, det frivilliga sparandet, ekonomisk stabilitet, den ekonomiska planeringen, utbildningspolitiken, arbetsmarknadspolitik, lokaliserings- och regionalpolitiken, forskning och utvecklingsarbete, företagsrådgivning, de mindre företagens situation, samarbete mellan företagen, samarbete mellan staten och näringslivet samt statliga företag. Dessa grunder bör enligt motionärernas mening i princip godkännas av riksdagen.

Näringspolitiska rådet

Såsom rådgivande organ vid utformningen av vårt lands framtida näringspolitik inrättades i mars 1968 ett näringspolitiskt råd med statsrådet *Krister Bihang till riksdagens protokoll 1969. 8 saml. Nr 9*

Wickman som ordförande. De övriga tolv ledamöterna är företrädare för arbetsmarknadsstyrelsen, för arbetsmarknads- och näringslivsorganisationer, för kreditväsendet och för den ekonomiska forskningen. Rådet biträds av ett antal experter och har ett kansli förlagt till industridepartementet.

Vid rådets tillkomst angav statsrådet Wickman dess huvudsyfte vara att åstadkomma en samlad överblick över utvecklingen inom centrala delar av den svenska ekonomin. Mot bakgrund av ekonomins allmänna utveckling skall rådet ta till vara och kanalisera de kunskaper och erfarenheter som erhålls genom utredningsverksamhet på skilda håll. Rådet skall också ta initiativ till nya branschutredningar som blir påkallade. Rådets bedömningar på grundval av en sålunda samordnad utredningsverksamhet bör, enligt statsrådet Wickmans uttalande, »kunna bli ett viktigt underlag för en målmedveten utformning av en framtidsinriktad näringspolitik från statsmakternas sida». Beträffande arbetsformerna har bl. a. angivits att särskilda utredningsgrupper kan tillsättas för olika problemkomplex och att konkreta utredningsuppdrag kommer att i stor utsträckning lämnas till branschorganisationer, utredningsinstitut samt utredningsavdelningarna inom fackföreningsrörelsen.

Utskottet

Efter en kritisk granskning av vissa huvuddrag i den nu förda näringspolitiken anger motionärerna i korthet de grunder som enligt deras mening bör gälla för en aktiv näringspolitik, innebärande »en satsning på förutsättningsskapande insatser från samhällets sida». Motionärernas näringspolitiska program är uppdelat i sju ton punkter och spänner över ett brett register som innefattar bl. a. olika aspekter av den ekonomiska politiken samt sådana områden som skattesystemet, utbildningspolitiken, arbetsmarknadspolitiken och lokaliseringspolitiken. Under varje punkt anförs i några få satser vad motionärerna betraktar som en önskvärd inriktning av samhällets åtgärder på området. De mindre företagens särskilda intressen betonas därvid flerstädes.

Utskottet finner inte anledning att redovisa någon närmare granskning av motionernas inledande, allmänna avsnitt. Det må vara nog att slå fast att enighet råder om det angelägna i att samhället för en aktiv näringspolitik som skapar goda förutsättningar för produktiva insatser av företag inom skilda näringsgrenar och branscher och utav olika storlek och struktur. Att i detta sammanhang värdera den nu förda näringspolitiken i allmänna termer ter sig för utskottet föga meningsfullt. En konstruktiv diskussion om näringspolitiken förutsätter att olika delspörsmål tas upp till mera ingående behandling.

När utskottet så riktar uppmärksamheten mot de olika beståndsdelarna i motionärernas näringspolitiska program kan utskottet inte underlåta att

notera att de framförda synpunkterna i de flesta fall har utvecklats alltför knapphändigt för att kunna betecknas som klara ställningstaganden i kontroversiella ämnen. Endast beträffande skattesystemet framförs ett par någorlunda konkreta reformförslag. Under ett par punkter framhåller motionärerna att några större meningsmotsättningar knappast föreligger i där berörda avseenden.

Vad motionärerna yrkar är att riksdagen skall dels i princip godkänna de av dem angivna grunderna för en aktiv näringspolitik, dels anhålla att Kungl. Maj:t tillsätter en parlamentarisk arbetsgrupp som skall utarbeta ett preciserat näringspolitiskt handlingsprogram utifrån dessa grunder. Vad gäller det första yrkandet finner utskottet att det av formella skäl är uteslutet för riksdagen att göra ett uttalande av det slag som motionärerna tänkt sig. Endast det andra yrkandet föranleder alltså en prövning i sak. Den föreslagna åtgärden framstår därvid, av skäl som utskottet närmare skall ange, såsom klart orealistisk.

På flera av de områden som motionärerna behandlar pågår ett omfattande utredningsarbete genom särskilda kommittéers eller sakkunnigas försorg. I anslutning till olika punkter i motionerna kan exempelvis nämnas beträffande kreditförsörjningen 1968 års kapitalmarknadsutredning, beträffande konsumentpolitiken konsumentutredningen, beträffande utbildningspolitiken 1968 års utbildningsutredning, beträffande lokaliserings- och regionalpolitiken 1968 års lokaliseringsutredning och beträffande statliga företag företagsdelegationen. I andra fall har reformer nyligen genomförts eller föreslagits; härvidlag må erinras om den omgestaltning av företagareföreningarnas organisation och verksamhet som beslöts 1968 samt om SHI-utredningens förslag i betänkandet »Aktiv företagsutveckling». I detta betänkande förordas bl. a. en vidgad utredningsverksamhet rörande de mindre och medelstora företagen. Utskottet föreslår i sitt utlåtande nr 10 omedelbara åtgärder på detta område. I vissa delar berör motionärerna ämnen som inte lämpligen kan prövas i ett renodlat näringspolitiskt sammanhang; som exempel må nämnas räntepolitiken. Erinras bör också om det näringspolitiska råd som inrättades förra året för att bistå vid utformningen av den framtida näringspolitiken. Rådet, som består av i första hand företrädare för arbetsmarknadens och näringslivets organisationer, har bl. a. karaktären av samlande organ för utredningar rörande olika branscher.

Utskottet finner det uppenbart att det redan av praktiska skäl är ogörligt att överlåta åt en parlamentarisk arbetsgrupp att behandla hela det i motionerna angivna ämnesområdet. Verksamheten i en sådan arbetsgrupp skulle innebära en dubbling av en rad andra organs insatser, och dess arbetsfält skulle trots inriktningen på näringspolitiska frågor bli alltför omfattande. Den fortlöpande utformningen av näringspolitiken måste enligt utskottets övertygelse liksom hittills ske i samverkan mellan regering och riksdag på grundval av specialiserad utredningsverksamhet rörande större eller mindre,

klart avgränsade problemkomplex. Att formulera mera övergripande näringspolitiska program synes vara en uppgift för regeringen och för de skilda politiska partierna. På grundval av sin individuella prioritering av olika tänkbara åtgärder får de olika meningsriktningarna i sista hand inom riksdagen aktualisera och ta ställning till konkreta reformprojekt på näringspolitikens område. Av vad nu sagts framgår att utskottet avstyrker att en parlamentarisk arbetsgrupp tillsätts enligt motionärernas förslag.

Äberopande vad här anförts hemställer utskottet

att riksdagen avslår motionerna I: 738 och II: 825.

Stockholm den 4 mars 1969

På bankoutskottets vägnar:

NILS STÄHLE

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ståhle (s), Åke Larsson (s), Åkerlund (m), Lundin (s), Strandberg (m), Larfors (s), Österdahl (fp) och Mattsson (cp);

från andra kammaren: herrar Regnéll (m)*, Franzén i Motala (s), Bengtsson i Landskrona (s), Börjesson i Glömminge (cp), Rask (s), Haglund (s), Löfgren (fp) och Stridsman (cp).

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar *Mattsson* (cp), *Börjesson* i Glömminge (cp) och *Stridsman* (cp), vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Det kan med tillfredsställelse noteras, att från olika håll ett ökat intresse kommit till synes för en aktiv näringspolitik, som skapar goda förutsättningar för produktiva insatser av företag inom olika näringsgrenar och branscher. I praktiken kännetecknas emellertid näringspolitiken, såsom motionärerna framhåller, av brister, vilka resulterat bl. a. i en relativt svag produktionsutveckling, i otillräckliga investeringar inom industrin och i nedläggning av företag, som bort bedömas som väl utvecklingsbara. Det kan befaras, framhåller motionärerna, att vårt näringslivs konkurrenskraft håller på att försvagas. De nya insatser som aviserats i form av en utvidgning av den statliga företagssektorn och ett även i övrigt ökat statligt inflytande inom näringslivet, bl. a. genom Sveriges investeringsbank AB, kan inte eliminera nämnda brister.

Den främsta drivkraften till framsteg och framåtskridande måste fast-

mer, som motionärerna understryker, vara de enskilda människornas egen vilja till initiativ, verksamhet och ansvar. Denna grundsyn leder till en marknadshushållning, baserad på konkurrens och fritt konsumtionsval. Marknadshushållningen måste emellertid korrigeras och styras av samhället, så att förutsättning skapas för ett näringsliv, som tillgodoser såväl effektivitetskrav som strävan efter jämlikhet. Det är i denna styrning — innefattande samlade åtgärder på en rad skilda områden — som den aktiva näringspolitiken skall komma till uttryck.

Motionärernas slutsats är att ett handlingsprogram för en aktiv näringspolitik måste fastställas. I motionen anges sammanfattningsvis vissa riktlinjer som bör vara vägledande vid utformningen av ett sådant handlingsprogram. Huvudvikten läggs vid åtgärder för tillvaratagande av den nyssnämnda individuella drivkraften i vår s. k. blandekonomi. Mycket stor vikt fäster motionärerna vid ett förtroendefullt samarbete mellan samhälle och näringsliv. Ett ökat statligt engagemang direkt på företagsplanet, som kan komma att behövas, bör enligt motionärerna i varje särskilt fall preciseras och motiveras.

För att utforma ett handlingsprogram för aktiv näringspolitik bör enligt motionärernas uppfattning en särskild parlamentarisk utredning tillsättas. Utskottet kan i allt väsentligt instämma i de grundsatser som motionärerna uttalat och finner den föreslagna uppläggningsen av ett fortsatt näringspolitiskt programarbete ändamålsenlig.

Utskottet hemställer därför

att riksdagen i anledning av motionerna I: 738 och II: 825 hos Kungl. Maj:t anhåller om skyndsamt tillsättande av en parlamentarisk utredning med uppdrag att utarbeta ett preciserat handlingsprogram för en aktiv näringspolitik i enlighet med vad utskottet ovan anfört.»

Särskilda yttranden

1) av herrar Åkerlund (m), Strandberg (m) och Regnéll (m), vilka anfört:

I ett flertal olika motioner har den partigrupp vi representerar lagt fram förslag till åtgärder inom det område som skulle omfattas av den utredning som förordas i de nu aktuella motionerna. Såsom framhålles i utskottets yttrande förutsätter en konstruktiv diskussion om näringspolitiken att olika delspörsmål tas upp till mera ingående behandling. Vår mening i de sakfrågor som nu är aktuella har vi därför valt att redovisa när de inledningsvis nämnda förslagen prövas. Följaktligen har vi här tagit ställning blott till

motionärernas önskemål om en allmän utredning rörande näringspolitiken. Vad gäller de av motionärerna skisserade riktlinjerna för ett näringspolitiskt handlingsprogram är vi — såsom kommer att framgå i senare sammanhang — på många punkter ense med dem. Att punkt för punkt markera graden av samstämmighet är mot bakgrund av vad vi här sagt inte erforderligt.

2) av herrar *Österdahl* (fp) och *Löfgren* (fp), vilka anfört:

I ett flertal olika motioner har den partigrupp vi representerar lagt fram förslag till åtgärder inom det område som skulle omfattas av den utredning som förordas i de nu aktuella motionerna. Folkpartiet är i allt väsentligt ense med centerpartiet om riktlinjerna för en näringspolitik i vårt land. Vårt partis uppfattning i dessa frågor har klargjorts bl. a. i en för folkpartiets och centerpartiets företrädare gemensam reservation till bankoutskottets utlåtande 1968 nr 24. Vidare har näringspolitiska spörsmål vid årets riksdag tagits upp i en lång rad motioner gemensamma för mittenpartierna eller väckta enbart från folkpartihåll, såsom motionerna I: 719 och II: 850 angående den ekonomiska politiken, I: 722 och II: 851 om utbyggd statlig prognosverksamhet och ekonomisk planering, I: 643 och II: 769 om åtgärder för konsumentupplysning m. m., I: 334 och II: 335 om ett näringspolitiskt program för Norrland, I: 575 och II: 661 om utredning angående mindre och medelstora företags förhållanden samt I: 180 och II: 188 om ökad forskning i marknadsföring och marknadskommunikation.

Vad gäller de riktlinjer som i de nu föreliggande motionerna angetts för ett näringspolitiskt handlingsprogram är vi på de flesta punkter ense med motionärerna. Mycket av vad som sägs i dessa motioner har också tagits upp på annat sätt i motioner från mittenpartierna eller enbart folkpartiet.

Vår mening i de sakfrågor som nu är aktuella har vi valt att redovisa när de inledningsvis nämnda förslagen prövas. Därför har vi här tagit ställning blott till motionärernas önskemål om en allmän utredning rörande näringspolitiken.